

CULTUUREDUCATIE MET KWALITEIT 4 Noord-Brabant

INHOUDSOPGAVE

LEXICON	3
SAMENVATTING	4
INLEIDING	7
1. TERUGBLIKKEN EN VOORTUITKIJKEN	9
■ Terugblikken	9
■ Voortuitkijken	13
2. DIT DOEN WE IN 2025-2028	15
■ Curriculumvernieuwing & borging	15
■ Toegang tot cultuur	19
■ Professionalisering	20
■ Risicoanalyse	22
3. SAMENWERKING EN KENNISONTWIKKELING	23
■ Samenwerkingsverbanden	23
■ Kennisdeling en kennisontwikkeling	24
4. MONITORING EN EVALUATIE	25
■ Werkwijze	26
■ Planning monitoring	26
5. PLANNING	27
6. BEGROTING	29
COLOFON	31

LEXICON

gebruikte termen

Cultuureducatie — Alle vormen van educatie waarbij kunst, media of erfgoed als doel of middel wordt ingezet, zowel binnen- als buitenschools. In dit stuk gebruiken we de term cultuureducatie voor binnenschoolse activiteiten (cultuuronderwijs).

Cultuurprofessional — Kunstvakdocenten, educatief medewerkers, erfgoedvrijwilligers of kunstenaars die kunst-, media- of erfgoed-activiteiten voor scholen ontwikkelen, uitvoeren of mogelijk maken.

Culturele omgeving — Alle aanbieders van cultuureducatie in de omgeving van de school.

Cultuurcoördinator — De leraar die op de school de verbindende schakel vormt tussen cultuur en onderwijs. Deze persoon ontwikkelt het cultuurbeleid en geeft het vorm. We spreken van ICC'er (interne cultuurcoördinator) bij primair onderwijs en van Cultuur Coördinator VO bij voortgezet onderwijs.

Intermediair — Lokale procesbegeleider en verbinder die — in opdracht van een gemeente — in direct contact staat met scholen en de culturele omgeving.

Penvoerder — Provinciale instelling cultuureducatie die coördinerende taken uitvoert en de samenwerking versterkt tussen alle partijen rond CmK in Noord-Brabant.

Trainer — Deskundige die scholingsactiviteiten uitvoert voor leraren, schoolteams of cultuurprofessionals.

Co-creatie — Vorm van samenwerking waarbij alle deelnemers invloed hebben op het proces en waarbij de uitkomst van tevoren niet vastligt.

Professionalisering — De (voortdurende) ontwikkeling van professionals in het cultuureducatie werkveld.

Professionele Leergemeenschap (PLG) — Een gemeenschap van professionals (zoals intermediairs, cultuurcoördinatoren en experts) die de eigen praktijk onderzoekt. Doel is om cultuureducatie voor leerlingen te verbeteren. Het uitwisselen en ontsluiten van kennis staat centraal.

Meerstemmigheid — Ruimte voor verhalen vanuit verschillende perspectieven.

Kruispunten van diversiteit — Veertien assen van identiteitsvorming, bestaande uit: geslacht, huidskleur, seksuele oriëntatie, etniciteit, nationaliteit, klasse, verblijfsstatus, gezondheid, religie, bezit, leeftijd, bezit, cultuur noord-zuid, west-oost.

Scholen — In deze aanvraag bedoelen we met scholen alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs, inclusief vmbo, (voortgezet) speciaal onderwijs en mbo-scholen die deelnemen aan CmK.

Cultuureducatie werkveld — Met werkveld bedoelen we het cultuureducatie werkveld ('eco-systeem') met daarin alle personen en organisaties die een rol spelen in de culturele ontwikkeling van leerlingen. Denk aan een cultuurcoördinator, cultuurprofessional, beleidsmedewerker, intermediair, penvoerder, leraar en het schoolbestuur.

SAMENVATTING

Deze aanvraag schreven we namens 52 Noord-Brabantse gemeenten en de provinciale organisaties Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant. Met het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 4 maken we cultuureducatie een vast onderdeel van het curriculum van scholen in deze gemeenten. Zo werken we aan onze ambitie om kunst en erfgoed via het onderwijs beschikbaar te maken voor álle kinderen en jongeren in Noord-Brabant.

In de afgelopen CmK-periodes hebben we waardevolle ontwikkelingen in gang gezet. Daarop bouwen we nu verder, zowel provinciaal als lokaal. Er ligt een stevige infrastructuur voor cultuureducatie en dankzij de inzet van intermediairs, cultuurcoördinatoren en cultuurprofessionals is op bijna 90% van de scholen cultuureducatie een vanzelfsprekend onderdeel van het curriculum. Er is in de provincie een gezamenlijke taal en werkwijze ontwikkeld als ook een (basis) aanbod voor professionalisering van diverse doelgroepen binnen het werkveld. Kennis en instrumenten zijn ontwikkeld en gedeeld in bovenlokale netwerken en op kennisbijeenkomsten die door Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant zijn georganiseerd. In CmK4 zullen we de ontwikkelingen op scholen, de netwerkstructuur en de onderlinge kennisdeling verder optimaliseren.

Wat is de komende periode nodig? We zien nog steeds een kloof tussen onderwijs en cultuur. Dat

maakt borging van cultuureducatie op scholen, en daarmee de culturele ontwikkeling van leerlingen, kwetsbaar voor de toekomst. Zeker gezien de hoge werkdruk en de personeelstekorten op scholen. Nu CmK4 is aangekondigd als de laatste CmK-periode, is het belang om deze kloof de komende periode te dichten nóg urgenter. De landelijke actualisatie van de (verplichte) kerndoelen biedt kansen om juist nú cultuureducatie nog steviger met onderwijs te verbinden. Hierover delen we vakinhoudelijke kennis en we stemmen hier het professionaliseringsaanbod op af. Zo bieden we scholen handvatten om de deskundigheid van hun team of individuele leraren rondom de nieuwe kerndoelen te vergroten, om meer draagvlak voor cultuur te creëren en om de culturele ontwikkeling van leerlingen te volgen. We faciliteren tegelijkertijd professionalisering bij cultuurprofessionals en we stimuleren scholen en cultuurprofessionals verbinding te zoeken met elkaar via co-creatie trajecten.

foto Karin Jonkers

We zien ook een afstand tussen cultuureducatie en diverse groepen in de samenleving. De afgelopen jaren is cultuureducatie vooral geprogrammeerd vanuit een Westers kader en waren activiteiten met name bedoeld voor leerlingen zonder fysieke of mentale uitdagingen. In CmK4 maken we ruimte voor meerstemmigheid, zodat cultuur voor alle leerlingen in Noord-Brabant toegankelijk wordt. We betrekken daarbij nieuwe scholen in het (v)so en mbo.

Kennisontwikkeling vindt in CmK4 plaats in Professionele Leergemeenschappen rondom actuele thema's met experts uit diverse domeinen. Zo'n leergemeenschap ontwikkelt en ontsluit kennis voor de rest van het werkveld in de vorm van (pilot)projecten, instrumenten, scholing of andere activiteiten.

De resultaten uit bovenstaande doelstellingen en activiteiten meten we tweejaarlijks in de monitor 'Cultuureducatie in Brabant.'

‘Als je gras sneller wilt laten groeien,
moet je er niet aan trekken, maar
zorgen voor een rijke voedingsbodem.’

Mark Mieras — wetenschapsjournalist

foto Ben Nienhuis

INLEIDING

In Noord-Brabant vinden we het belangrijk dat alle kinderen en jongeren via het onderwijs toegang hebben tot kunst en erfgoed. Dit is cruciaal: cultuureducatie geeft hen de mogelijkheid om zichzelf en de wereld om hen heen te ontdekken en hun blik hierop te verbreden. Cultuureducatie helpt hen bovendien hun creatieve talenten te ontdekken en te ontplooien. Het draagt bij aan de vorming van zelfbewuste kinderen en jongeren die de samenleving met een open houding tegemoet treden.

Met het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 4 (CmK4) maken we cultuureducatie een vast onderdeel van het lesprogramma op scholen, met activiteiten die verwonderen, uitdagen en boeien. Zo verbeteren we de toegang tot cultuur, onder andere door aanbod aan te jagen waarin meer leerlingen zich herkennen.

‘Je ziet leerlingen echt groeien van goed cultuuronderwijs. Ze laten zich opeens zien en horen, je ziet dan een hele andere kant van kinderen.’

Maricoline Vermeulen — leerkracht en cultuurcoördinator SBO Het Kompas in Etten-Leur

EEN GEZAMENLIJKE AANVRAAG

Deze aanvraag schreven we namens 52 Brabantse gemeenten en de provinciale organisaties Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant. Kunstloc Brabant

heeft in CmK4 opnieuw de rol van penvoerder. In iedere gemeente zijn één of meerdere intermediairs actief die in direct contact staat met de scholen. In Noord-Brabant bestaat het cultuureducatie werkveld (vanaf nu: werkveld) – naast deze provinciale en lokale organisaties – ook uit cultuurcoördinatoren, cultuurprofessionals, beleidsmakers, bestuurders en trainers. Dit plan kwam tot stand met inzet van al deze verschillende samenwerkingspartners. In diverse werksessies onderzochten we samen wat de komende vier jaar nodig is op het gebied van cultuureducatie. Ook de uitgebreide monitor ‘Cultuureducatie in Brabant’ van PON & Telos (2022) is een belangrijke bron voor deze aanvraag.

Aan de basis van CmK4 in Noord-Brabant ligt een nieuwe samenwerkingsstructuur die zich richt op de kleine en middelgrote gemeenten en de grotere gemeenten Oss, Helmond, Land van Cuijk en Roosendaal. Bij activiteiten maken we onderscheid tussen dat wat op gemeentelijk niveau wordt opgepakt (door de intermediair en de scholen) en wat provinciaal wordt gedaan (door Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant). De steden Eindhoven, Breda, Tilburg en 's-Hertogenbosch dienen een eigen aanvraag in voor CmK4. Toch blijft ook met deze vier grote steden de samenwerking deels

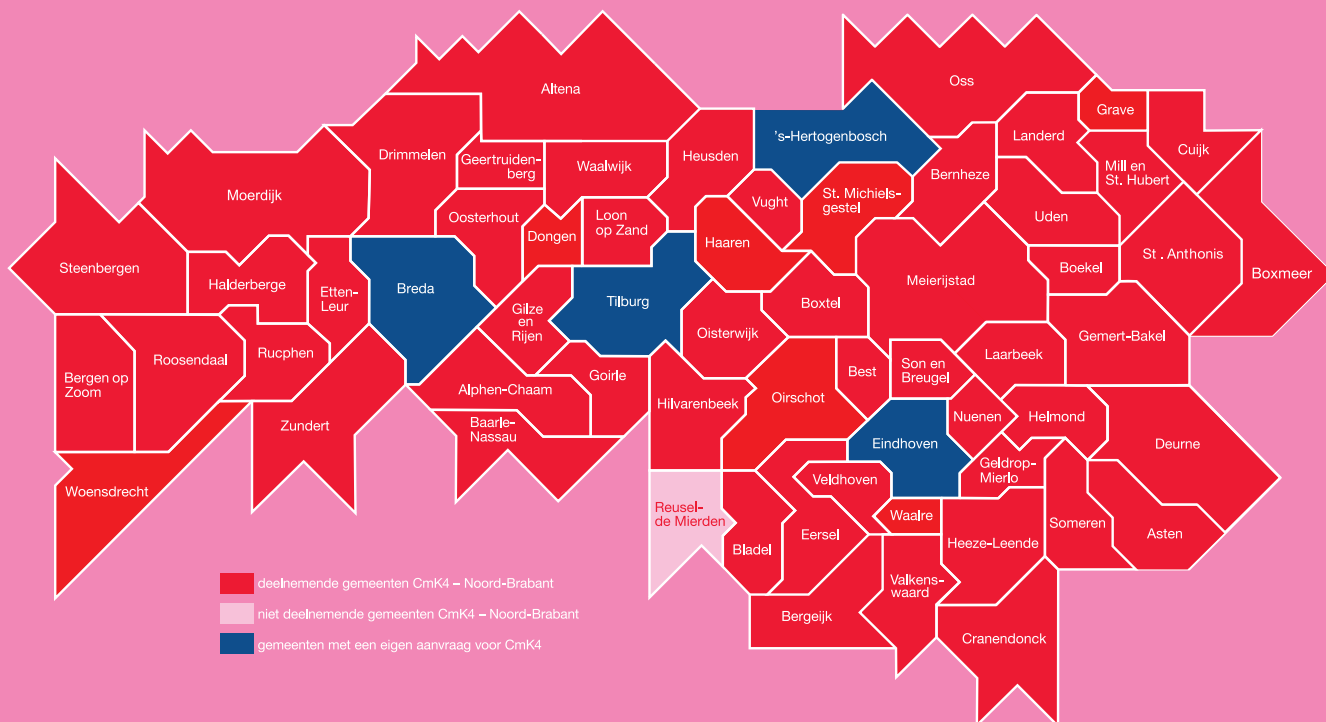
in stand, bijvoorbeeld wat betreft gezamenlijke kennisontwikkeling en monitoring. Zo behouden we de gezamenlijke taal die we gedurende CmK3 uitwerkten, stemmen we activiteiten op elkaar af en ontwikkelen we samen kennis, scholing of instrumenten.

‘Cultuur is niet iets extra’s of alleen iets ‘leuks’, het is gewoon een onderdeel van goed onderwijs.’

Mirte Oostrom — intermediair in de gemeenten Oosterhout, Geertruidenberg en Drimmelen

deelnemende gemeenten CmK4 — Noord-Brabant

1

TERUGBLIKKEN EN VOORUIT- KIJKEN

Wat deden we de afgelopen periode, wat leerden we daarvan en wat nemen we mee naar CmK4? In dit hoofdstuk reflecteren we op de afgelopen vier jaar CmK, zoomen we in op belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen en slaan we een brug naar de komende CmK-periode.

TERUGBLIKKEN

Vanuit onze reflectie op CmK3 delen we bevindingen rondom enkele relevante onderwerpen.

Maatwerk en samenwerking

De voorbije CmK-periodes lieten we zien dat maatwerk de kracht is van de aanpak in Noord-Brabant. Deelnemende gemeenten hebben veel autonomie, waardoor cultuureducatie goed aansluit bij de leer- en leefomgeving van leerlingen. Intermediairs bewezen de afgelopen jaren dat ze daarin een onmisbare schakel zijn. Zowel in het begeleiden van scholen en cultuurprofessionals, als bij het bouwen van sterke netwerken met cultuurcoördinatoren en de culturele omgeving. Hierbij houden zij rekening met de bredere ontwikkelingen op het gebied van cultuur, educatie en participatie in de gemeente en regio.

‘Van de bevroegde scholen geeft 78% aan dat de samenwerking met de intermediair essentieel is om cultuureducatie op hun school vorm te geven.’

**Uit: monitor Cultuureducatie in Brabant
2021–2024, door Het PON & Telos**

Maatwerk zagen we ook bij deelnemende CmK-scholen, die vanuit hun eigen visie werkten aan de verankering van cultuureducatie. Sinds CmK1 bewegen we van een aanbodgerichte naar een dialooggerichte werkwijze. Scholen nemen niet enkel aanbod af, maar zijn actief betrokken bij de totstandkoming ervan. Deze dialoog — tussen school en intermediair, of tussen school en cultuurprofessional — draagt bij aan bewustwording over wat cultuureducatie kan betekenen en vergroot het eigenaarschap bij het onderwijs.

‘We zien dat bij 89% van de bevroagde scholen cultuureducatie een vanzelfsprekend onderdeel is van hun curriculum, daarnaast zien we dat 87% van de scholen een visie op cultuureducatie heeft.’

Uit: monitor Cultuureducatie in Brabant 2021–2024, door Het PON & Telos

Maatwerk heeft voordelen. Maar er zijn ook risico's, zoals versnippering, of het ontbreken van een gezamenlijke taal of visie die nodig is om kennis te delen met elkaar. Daarom is *samenwerking* onmisbaar.

Tijdens CmK3 startten we met een provinciale samenwerking vanuit BrabantStad, bestaande uit Kunstloc Brabant, Erfgoed Brabant, Nieuwe Veste (Breda), CiST (Tilburg), CultuurContact (Helmond), Huis 73 ('s-Hertogenbosch) en Muzelinck (Oss). Met Cultuurstation (Eindhoven) werkten we samen aan curriculumvernieuwing en professionalisering. Door deze unieke samenwerking bundelden we onze krachten en gingen we provinciale versnippering tegen. We richtten een stuurgroep en gezamenlijke themagroepen in en zorgden dat steden aansloten bij regionale netwerken met intermediairs uit kleine en middelgrote gemeenten. Ook voegden we twee provinciale netwerken voor intermediairs in het voortgezet onderwijs samen.

Het vinden van een gemeenschappelijke samenwerkingsvorm, taal en werkwijze kostte veel tijd. De coronapandemie en interne wisselingen bij alle

partners maakten dit proces uitdagend. Toch was de samenwerking de investering waard: met name de partners uit de grotere gemeenten ervaren de toegevoegde waarde als ‘groot’ en ‘nog groeiende’. Daarom zetten we dit voort. We kiezen wel voor een andere vorm zodat de kleine en middelgrote gemeenten beter betrokken worden.

Met CmK4 versterken we de samenwerking in de provincie en geven we gemeenten tegelijkertijd ruimte om eigen accenten te leggen.

Curriculumvernieuwing & visievorming

Een eenduidige, heldere werkwijze en taal helpt intermediairs en cultuurprofessionals bij hun begeleiding van scholen. En dat werkt weer positief door op het verstevigen van de positie van cultuureducatie in de curricula van scholen. Met dat idee in gedachten, voegde de themagroep ‘Curriculumvernieuwing & visievorming’ de afgelopen jaren twee bestaande programma’s samen: De Cultuur Loper en De Culturele Ladekast. Er is niet iets nieuws ontwikkeld. Bestaande tools zijn verdeeld over een traject met drie fases die een intermediair met een school doorloopt. De fases zijn:

- *Fase 1: De route bepalen*
- *Fase 2: Uitvoeren*
- *Fase 3: Onderhouden*

Cultuureducatie voegt iets toe aan het schoolcurriculum. Maar wat dan precies? Om de meerwaarde te duiden, formuleerde de themagroep ‘culturele vermogens’. Deze vermogens geven richting aan wat die waarde voor een kind kan zijn: *Maken, Meemaken en Betekenis geven*. Bij de uitwerking volgen we de ontwikkelingen van de landelijke curriculumherziening.

Aan de hand van deze fases en de vermogens ondersteunen intermediairs scholen gericht

bij het neerzetten van een stevige basis voor cultuureducatie. Meer informatie, klik [hier](#).

Het borgen van cultuureducatie vraagt echter om blijvend onderhoud. Onvoorziene omstandigheden, zoals in de afgelopen periode de coronapandemie, kunnen zorgen voor vertraging of stilstand van trajecten op scholen. Schoolteams wisselen doorgaans snel van samenstelling. Intermediairs zijn daarom onmisbaar om cultuureducatie op de agenda van scholen te houden, ook als er al een stevige basis ligt. Deze externe impulsen blijven nodig.

Verder zien we dat veel scholen de culturele ontwikkeling van (individuele) leerlingen niet structureel volgen. We hebben weinig zicht op welke manier de overige scholen dit wél volgen. Daar brengen we graag verandering in.

‘Drie vijfde van de scholen (62%) geeft aan dat zij de ontwikkelingen van hun leerlingen in het binnenschoolse cultuuronderwijs niet volgen of vastleggen, bijvoorbeeld in hun leerlingvolgsysteem.’

Uit: monitor Cultuureducatie in Brabant 2021–2024, door Het PON & Telos

De komende jaren bouwen we door op wat er is ontwikkeld in eerdere CmK-periodes. Het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen is een belangrijk aandachtspunt. Hierbij sluiten we aan bij de gezamenlijke taal en werkwijze van het onderwijs en de nieuwe kerndoelen.

Kansengelijkheid

Gedurende CmK3 maakten we waardevolle stappen op provinciaal en gemeentelijk niveau op het gebied van kansengelijkheid, met lokale accentverschillen. Kunstloc Brabant richtte een Professionele Leergemeenschap (PLG) op waarin we kennis ontwikkelden op dit vlak. Dit leidde onder meer tot een handreiking voor scholen om meer ruimte te creëren voor verhalen vanuit verschillende perspectieven. Daarnaast agendeerde de themagroep de vervoersproblematiek: een belangrijke drempel voor de toegang tot cultuur waar veel gemeenten en scholen mee worstelen.

De afgelopen jaren is cultuureducatie veelal geprogrammeerd vanuit een Westers kader. Daarnaast richtte cultuureducatie zich vooral op leerlingen zonder fysieke of mentale uitdagingen. Daardoor herkennen niet alle leerlingen zich in het aanbod. Het gevoel 'dit is niet voor mij' is een grote

drempel voor cultuurdeelname. Het is daarom van belang dat we met CmK4 nog meer ruimte creëren voor meerstemmigheid in cultuureducatie.

'We zien dat culturele instellingen en kunstvakdocenten hun aanbod wel lijken aan te passen, maar het vaak lastig vinden als leerlingen bijvoorbeeld een taalachterstand of sociaal-economische achterstand hebben. Hierdoor komen cultuurprofessionals eerder op een school terecht waar veel leerlingen zitten die dezelfde achtergrond delen.'

Uit: monitor Cultuureducatie in Brabant 2021–2024, door Het PON & Telos

[foto Ilse de Wolf](#)

De afgelopen tijd bakenden we het begrip ‘kansengelijkheid’ af. Gerichte keuzes leiden namelijk ook tot meer gerichte activiteiten én resultaten.

In CmK4 geven we het begrip kansengelijkheid meer richting door te spreken over ‘toegang tot cultuur’. Hierbij houden we oog voor lokale verschillen. We ontwikkelen en ontsluiten kennis hierover en betrekken (ervarings)deskundigen.

Professionalisering

De themagroep Professionalisering maakte tijdens CmK3 een inventarisatie van het professionaliseringsaanbod in Noord-Brabant. Hieruit is gebleken dat de huidige tijds- en werkdruk het voor scholen lastig maakt om teamtrainingen te plannen, terwijl veel aanbod gericht is op schoolteams. Daarnaast missen partners in het werkveld aanbod dat het draagvlak voor cultuureducatie helpt vergroten en blijkt er onvoldoende professionaliseringsaanbod voor cultuurprofessionals.

We stelden een competentiematrix op, waarin we de rol en de competenties van de cultuurprofessional vatten. Daarnaast inventariseerden we welke behoefte cultuurprofessionals hebben op het vlak van professionalisering. Speerpunten zijn: procesgerichte didactiek, pedagogische vaardigheden, werken vanuit vakintegratie en met co-creatie inspelen op de context van een school. We zien nog vaak een verschil tussen de visie van een school en de activiteiten van een cultuurprofessional.

‘Cultuurprofessionals voeren nauwelijks het gesprek over de visie van de school, terwijl 71% van de scholen aangeeft hun visie verder te willen ontwikkelen.’

Uit: monitor Cultuureducatie in Brabant 2021-2024, door Het PON & Telos

De themagroep maakte het bovenlokale professionaliseringsaanbod voor cultuurprofessionals en intermediairs toegankelijker. Hierin trok de themagroep op met landelijke partners.

Kunstloc Brabant startte een intensieve samenwerking met Fontys Academy of the Arts in het kader van Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Het doel is om de expertise en het netwerk van beide organisaties duurzaam te verbinden voor professionalisering van het werkveld.

Tijdens CmK4 stimuleren we de professionalisering voor scholen en het werkveld. Ook ontwikkelen we professionaliseringsaanbod door, met aandacht voor cultuurprofessionals.

VOORUITKIJKEN

Welke ontwikkelingen in onderwijs, cultuur en de maatschappij hebben impact op CmK4? Samen met het werkveld hebben we deze op een rij gezet en bekeken op welke manieren cultuureducatie een positieve bijdrage kan leveren aan deze ontwikkelingen en hoe we dat mogelijk kunnen maken. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

■ Kloof tussen onderwijs en cultuur

Onderwijs en cultuur hebben elkaar nodig om cultuureducatie stevig te verankeren. Op dit moment zien we een kloof tussen deze twee domeinen. Cultuureducatie is vanuit overheden vooral via het beleidsterrein cultuur geregeld. Dat zit verankering in de weg. Nu CmK4 is aangekondigd als de laatste CmK-periode, is het belang om de kloof te dichten nog groter. We richten ons op eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor cultuureducatie in het onderwijs, maar dat is niet vanzelfsprekend. De toegenomen werkdruk en focus op basisvaardigheden maakt de positie van cultuureducatie anno 2024 nog fragieler dan daarvoor.

■ Nieuwe kerndoelen

Landelijk komt er een algehele curriculumherziening, met nieuwe kerndoelen voor kunst & cultuur. De contouren worden steeds duidelijker.

foto Guido Bosua

De verwachting is dat scholen hier vanaf schooljaar 2026–2027 mee werken. We houden hier rekening mee in onze plannen.

■ **Krapte op de arbeidsmarkt**

In Brabant is, net als in de rest van het land, een aanhoudend personeelstekort. Er zijn te weinig mensen om cultuureducatie op scholen te organiseren en onvoldoende cultuurprofessionals met motivatie of competenties om op scholen aan de slag te gaan. We moeten het dus slimmer organiseren. Dat doen we door het werkveld te verbinden via netwerken en door te ondersteunen met kennis en passend professionaliseringsaanbod.

■ **Groeiende diversiteit**

De bevolking wordt diverser en de nadruk ligt steeds vaker op onderlinge verschillen. In cultuureducatie zien we deze diversiteit onvoldoende terug. We stimuleren daarom meerstemmigheid. Bovendien kan cultuureducatie bewustzijn creëren over verscheidenheid in perspectieven.

■ **Digitale transformatie**

Leerlingen van nu groeien op met digitale technologieën zoals Artificial Intelligence. Het onderwijs en de kunst- en erfgoedpraktijk verandert door deze digitale transformatie. We zien hier zowel kansen als bedreigingen. Het is belangrijk om als werkveld aangehaakt te zijn bij ontwikkelingen,

om risico's te signaleren en om aan te sluiten bij de belevingswereld van de leerling.

■ **Zorgen om mentale gezondheid van jongeren**

Jongeren staan onder druk in onze prestatie- maatschappij en hun toekomstperspectieven laten veelal te wensen over. Er zijn lange wachtlijsten bij de GGZ en er is krapte op de woningmarkt. Cultuurdeelname bevordert de mentale gezondheid. Met cultuureducatie dragen we daaraan bij door in het VO en op het mbo-jongeren te (blijven) verbinden aan kunst en cultuur.

“Met cultuureducatie kunnen leerlingen hun persoonlijkheid laten zien. Ik denk dat er geen ander vak binnen het onderwijs is waarin leerlingen zoveel ruimte krijgen om zichzelf te ontdekken.”

**Sanne van Bussel — Cultuur Coördinator
Varendonck College Asten-Somerén**

2

DIT DOEN WE IN 2025-2028

In dit hoofdstuk delen we onze aanpak voor de komende vier jaar: onze ambities, doelen, de bijbehorende activiteiten en beoogde resultaten.

Onze activiteiten voor CmK4 richten we op:

1. *curriculumvernieuwing & borging* van cultuureducatie;
2. het vergroten van de *toegang tot cultuur* voor leerlingen in Brabant;
3. en *professionalisering* van het werkveld.

CURRICULUMVERNIEUWING & BORGING

Er komen nieuwe kerndoelen voor kunst en cultuur. Deze gaan waarschijnlijk over vakoverstijgend en vakgeïntegreerd werken. In het onderwijscurriculum moeten kunst en cultuur, naast de eigen vakinhoud, onder andere bijdragen aan basisvaardigheden en persoonsvorming.

Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor de vertaling van de kerndoelen naar beleid en onderwijspraktijk. We vinden het daarom cruciaal dat scholen hun onderwijsvisie als vertrekpunt nemen voor hun activiteitenprogramma. Dit geeft richting aan de gewenste verandering, zorgt voor samenhang en draagt bij aan eigenaarschap. We inspireren scholen om — vanuit hun visie — culturele activiteiten te kiezen die écht betekenisvol zijn voor leerlingen en uitgaan van persoonsvorming of actuele, maatschappelijke thema's.

Het verankeren van cultuureducatie in het curriculum van een school is een continu proces. Dat geldt zowel voor ervaren als voor nieuwe scholen. Het vraagt om een 'stok achter de deur',

bijvoorbeeld in de vorm van (jaarlijkse) voortgangsgesprekken tussen de school en de intermediair. En ondersteuning bij het verbinden van de culturele omgeving met het onderwijs. Naast het vergroten van eigenaarschap bij scholen, pleiten we voor behoud van de intermediaire rol, ook ná 2028. De dienstverlening van Kunstloc Brabant buiten CmK richt zich op het versterken van de culturele infrastructuur in Noord-Brabant. Daarom namen we het bestendigen van de intermediaire taken niet als aparte doelstelling op in deze aanvraag.

ONZE AMBITIE VOOR CURRICULUM- VERNIEUWING & BORGING IS:

Binnen CmK4 maken scholen een duurzame ontwikkeling door: cultuureducatie is in 2028 vanuit een duidelijke visie structureel geïmplementeerd in hun curricula en een vast onderdeel van het lesprogramma.

In CmK4 beogen wij ten minste 600 scholen en daarmee 150.000 leerlingen te bereiken.

foto Ben Nienhuis

Doelstellingen

De komende periode werken we aan curriculum- vernieuwing & borging. Daar horen deze doelen bij:

Eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij scholen vergroten

Het onderwijs zélf moet uiteindelijk zorgen voor een vaste plek voor cultuureducatie. Voor veel scholen is dat echter niet vanzelfsprekend. Dat maakt het betrekken van (nieuwe) scholen en de begeleiding richting eigenaarschap, vooral in de beginfase, intensiever.

Gezamenlijke taal en werkwijze doorontwikkelen

Tijdens CmK3 voegden we De Cultuur Loper en De Culturele Ladekast samen tot één traject. De komende jaren delen we dit traject met het werkveld en nemen we hen mee in de werkwijze. Daarbij hebben we aandacht voor accentverschillen per gemeente en voor autonomie van intermediairs en scholen.

Vakinhoudelijke ontwikkelingen aanjagen

We jagen innovatie aan. Er liggen kansen voor zowel nieuwe als ervaren scholen voor meer samenhang tussen (kunst)vakken en beter

inzicht in hoe cultuureducatie kan bijdragen aan persoonsvorming. We inspireren met voorbeelden die eigenheid en intercultureel leren mogelijk maken, toepasbaar binnen de brede context van alle leergebieden.

‘Het ervaren en maken van kunst roept altijd brede vragen en betekenissen op die te maken hebben met jezelf en je plek in de wereld. Een curriculum heeft dus idealiter een thematisch karakter, gebaseerd op sociaal-maatschappelijke onderwerpen die weerspiegeld worden in kunst en populaire cultuur.’

Uit: ‘Wicked Theaterlessen’, authentieke kunsteducatie voor docerende theatermakers – door Emiel Heijnen en Nadieh Graumans-Tigchelaar

Culturele ontwikkeling inzichtelijk maken en volgen

Momenteel weten we niet goed genoeg hoe scholen de culturele ontwikkeling van leerlingen volgen. Tijdens CmK4 onderzoeken we samen met het werkveld wat er al gebeurt en wat nog nodig is. We bekijken verschillende methodes, zoals het gebruik van portfolio's of leerlingvolgsystemen. Vervolgens motiveren we scholen een methode te kiezen die past bij hun specifieke situatie en die recht doet aan de ontwikkeling van hun leerlingen.

Activiteiten en uitvoering

De doelstellingen vertalen we naar de volgende activiteiten:

Op lokaal niveau:

- scholen werken aan de borging van cultuureducatie, samen met hun culturele omgeving;
- scholen kiezen een manier om culturele ontwikkeling van leerlingen inzichtelijk te maken op een manier die bij de school past;
- intermediairs begeleiden scholen om ambities en doelen voor cultuureducatie te realiseren en te borgen in het curriculum;
- intermediairs faciliteren netwerken en organiseren kennisdeling tussen ICC'ers, leraren-(teams), trainers en cultuurprofessionals rondom curriculumvernieuwing en vakinhoud;
- intermediairs verbinden scholen en de culturele omgeving en stimuleren hen om vanuit een gemeenschappelijke taal te werken aan curriculumvernieuwing;
- intermediairs zijn op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van curriculumvernieuwing en volgsystemen voor de culturele ontwikkeling bij leerlingen.

Op provinciaal niveau:

- Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant stimuleren intermediairs om vanuit een gemeen-

schappelijke taal te werken. Samen scherpen we deze taal aan, met het oog op de landelijke curriculumherziening;

- Kunstloc Brabant faciliteert twee Professionele Leergemeenschappen: 'Actualisatie kerndoelen', en 'Het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen'.
- Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant nemen deel aan landelijke bijeenkomsten rondom vakinhoudelijke ontwikkelingen. Zij delen hun kennis via bijeenkomsten, professionaliseringsaanbod en publicaties.

Resultaten

Met deze activiteiten hebben we de onderstaande resultaten voor ogen:

Nieuwe scholen:

- formuleren in 2025/2026 een visie en ambities voor cultuureducatie, passend bij de onderwijsvisie en context van de school;
- zetten in 2025/2026 de eerste stappen om het team mee te nemen in hun ambities en bieden hen hierbij professionalisering aan;
- maken in 2026 — vanuit hun visie en ambities — een eerste aanzet tot een cultuurbeleidsplan en activiteitenprogramma;
- hebben vanaf 2026 minimaal één keer per jaar een voortgangsgesprek met een intermediair waarna ze nieuwe stappen zetten in het borgen van cultuureducatie;
- leggen vanaf 2028 op eigen initiatief contact met een intermediair of cultuurprofessional en kunnen hun vraag scherp formuleren;
- zetten vanaf 2028 structureel middelen in voor cultuureducatie, met een vaste post op de begroting en aanwezigheid van een opgeleide cultuurcoördinator;
- hebben in 2028 cultuureducatie geborgd in hun curriculum, passend bij de nieuwe kerndoelen, onderwijsvisie en context van de school.

Ervaren scholen:

- hebben een visie en ambities voor cultuureducatie, passend bij de onderwijsvisie en context van de school;
- nemen hun team mee in hun ambities en bieden hen hierbij professionalisering aan;
- formuleren — vanuit hun visie en ambities — een (meerjarig) cultuurbeleidsplan en activiteitenprogramma;
- hebben minimaal één keer per jaar een voortgangsgesprek met de intermediair waarna ze nieuwe stappen zetten in het borgen van cultuureducatie;
- nemen op eigen initiatief contact op met een intermediair of cultuurprofessional en kunnen hun vraag scherp formuleren;
- hebben structureel middelen ingezet voor cultuureducatie, met een vaste post in de begroting en aanwezigheid van een opgeleide cultuurcoördinator;
- hebben cultuureducatie geborgd in hun curriculum, passend bij de nieuwe kerndoelen, onderwijsvisie en context van de school.

VERANKERINGSMAAT

We monitoren de borging van cultuureducatie aan de hand van zes factoren.

1. Is op de school een cultuurcoördinator aanwezig?
2. Is er een visie op cultuureducatie en is deze vastgelegd in het schoolplan, de schoolgids of in een apart cultuurbeleidsplan?
3. Is er structurele samenwerking met in ieder geval één cultuurprofessional of culturele instelling voor de ontwikkeling van één of meerdere activiteiten?
4. Wordt cultuureducatie op school geëvalueerd?
5. Is cultuureducatie als aparte post opgenomen op de begroting van een school?
6. Is het draagvlak bij zowel de directie als de groepsleerkrachten hoog?

TOEGANG TOT CULTUUR

Ons doel is om zoveel mogelijk scholen en daarmee zoveel mogelijk kinderen en jongeren te bereiken. Op provinciaal niveau streven we ernaar om alle Noord-Brabantse gemeenten aan te laten sluiten bij CmK4. Op gemeentelijk niveau zetten intermediairs zich doorlopend in om nieuwe scholen te bereiken. Daarnaast richten wij ons op een aantal specifieke doelgroepen, zoals het (v)so en het mbo.

Om de toegang tot cultuur te vergroten, zetten we met CmK4 in op meerstemmigheid in cultuur-educatie. Hiervoor hanteren we de 'kruispunten van diversiteit' (zie lexicon). Verschillende perspectieven zorgen ervoor dat leerlingen door het aanbod van kunst en cultuur verrast worden of dat ze zich erin kunnen herkennen. Wij vinden het namelijk onacceptabel als talenten onopgemerkt blijven, omdat groepen leerlingen het gevoel hebben dat culturele activiteiten niet voor hen bestemd zijn. Daarom werken we aan aanbod waarbij alle leerlingen zich thuis voelen, ongeacht hun achtergrond of opleidingsniveau. Dat bereiken we door bewustzijn te creëren in het werkveld. En door cultuurprofessionals met kennis en vaardigheden te ondersteunen hierin hun aanbod vorm aan te geven.

ONZE AMBITIE VOOR TOEGANG TOT CULTUUR IS:

In 2028 herkennen alle leerlingen in Noord-Brabant zich in het aanbod. Daarmee verlagen we een belangrijke drempel tot deelname aan cultuur.

Doelstellingen

De komende periode werken we gestructureerd aan de toegang tot cultuur. Daar horen de volgende doelen bij:

Meerstemmigheid in het aanbod stimuleren

Groepen die moeilijk bereikbaar zijn of zich buitengesloten voelen van kunst en cultuur, hebben extra veiligheid en vertrouwen nodig. De persoonlijke betrokkenheid en benadering van de culturele omgeving is hierbij van cruciaal belang. Om aan te sluiten bij verhalen van alle leerlingen zijn in het bestaande netwerk van cultuurprofessionals nieuwe perspectieven nodig. Daarom vergroten we zowel lokaal als bovenlokaal de diversiteit in ons netwerk van cultuurprofessionals. Ook bekijken wat het van ons vraagt om cultuureducatie toegankelijker en meerstemmig te maken.

Passend aanbod voor (voortgezet) speciaal onderwijs vergroten

Het (voortgezet) speciaal onderwijs ervaart verschillende uitdagingen. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van vervoer naar culturele instellingen en het ontbreken van passend aanbod. Activiteiten sluiten vaak slecht aan op de behoeftes van een specifieke (v)so-school. Daarom vergroten we de verbinding tussen cultuurprofessionals en (v)so-scholen, zodat zij meer passende activiteiten ontwikkelen.

Een sterkere verbinding met cultuur op het mbo

In gesprekken met mbo-docenten bleek dat er vraag is naar meer toegang tot cultuur voor mbo-studenten. Opleidingen zien de waarde van cultuureducatie te weinig. Dat is jammer, want cultuureducatie kan bijdragen aan burgerschap en persoonsvorming. Tijdens CmK3 maakten we deze meerwaarde al zichtbaar, door te laten zien dat kunst en cultuur verweven is met alle beroepen: van lichttechnicus tot zorgprofessional, en van bouwvakker tot banketbakker. Gedurende CmK4 versterken we de verbinding tussen het mbo en cultuur. Daarvoor is een andere taal nodig dan gebruikelijk in het culturele veld, en een bredere definitie van kunst en cultuur die beter aansluit op de belevingswereld van jongeren zoals hun interesse in cosplay of games.

Activiteiten en uitvoering

De doelstellingen vertalen we naar de volgende activiteiten:

Op provinciaal en lokaal niveau:

- Kunstloc Brabant faciliteert drie Professionele Leergemeenschappen: ‘Meerstemmigheid in het aanbod’, ‘(Voortgezet) speciaal onderwijs’ en ‘mbo’ en deelt kennis en opbrengsten met de rest van het werkveld;
- alle partijen breiden hun netwerk van cultuurprofessionals uit door verschillende partners met diverse perspectieven te betrekken.

Resultaten

Deze activiteiten leiden ertoe dat in 2028:

- intermediairs een breder netwerk van cultuurprofessionals hebben. Dit stelt hen in staat om voor meerstemmigheid in het aanbod te zorgen, passend bij de lokale behoefte;
- cultuurprofessionals beter in staat zijn passend aanbod te ontwikkelen en uit te voeren op het (voortgezet) speciaal onderwijs;
- (kern)docenten op mbo-scholen in Brabant inzicht hebben in de waarde van cultuureducatie voor hun curriculum en handvatten hebben om de verbinding te leggen met cultuur.

PROFESSIONALISERING

De kwaliteit van cultuureducatie in het onderwijs is afhankelijk van de deskundigheid van iedereen in het werkveld. Daarom stimuleren wij gedurende CmK4 professionalisering met trainingen, workshops en leergemeenschappen. Kunstloc Brabant investeert vanuit reguliere dienstverlening in een basisaanbod voor intermediairs en ICC'ers, waaronder de Basistraining CmK (coachende gesprekstechnieken) en de ICC-trainingen voor PO. Binnen CmK4 vullen we dat aan met een professionaliseringsaanbod gericht op cultuurcoördinatoren in het voortgezet onderwijs en — voor het hele werkveld — aanbod in relatie tot actuele ontwikkelingen en uitdagingen binnen cultuureducatie (zie *Vooruitkijken*).

ONZE AMBITIE VOOR PROFESSIONALISERING VAN SCHOLEN IS:

dat zij tijdens CmK4 toegang hebben tot passend professionaliseringsaanbod voor individuele leraren of lerarenteams, gericht op hun ontwikkelwensen en de uitdagingen van CmK4. Zodat zij beter in staat zijn om samen met hun culturele omgeving cultuureducatie te borgen in hun onderwijs.

ONZE AMBITIE VOOR PROFESSIONALISERING VAN CULTUURPROFESSIONALS IS:

dat zij tijdens CmK4 toegang hebben tot passend professionaliseringsaanbod, zodat zij in staat zijn om in te spelen op de actualiteit van het onderwijsveld.

ONZE AMBITIE VOOR PROFESSIONALISERING VAN INTERMEDIAIRS EN PROVINCIALE INSTELLINGEN IS:

dat we ons in Professionele Leergemeenschappen gezamenlijk professionaliseren zodat we in kunnen spelen op de behoefte van het werkveld en onze dienstverlening kunnen doorontwikkelen.

Doelstellingen

Deze ambities vertalen we naar de volgende doelstellingen.

Samenwerking met de culturele omgeving

Om cultuureducatie lokaal te borgen is een goede samenwerking nodig tussen scholen en hun culturele omgeving. Daarom stimuleren we binnen CmK4 scholen zich te professionaliseren in co-creatie met hun culturele omgeving. De (onderzoeks-)vraag van één of meerdere scholen vormt hierbij de basis. Bijvoorbeeld:

- het ontwikkelen van vakoverstijgend onderwijs door een school en een trainer, samen met de collectie van een gemeentelijk erfgoedmuseum;
- een training over muziekonderwijs, samen met een lokale muziekvereniging;
- een artist-in-residenceplek van een kunstenaar in de school.

Meer aanbod voor cultuurprofessionals

Tijdens CmK4 werkt Kunstloc Brabant samen met onder meer Fontys Academy of the Arts (FAA) en stedelijke partners. Het doel is uitbreiding van het professionaliseringsaanbod voor cultuurprofessionals, passend bij de uitdagingen van CmK4.

Kennisontwikkeling in Professionele Leergemeenschappen

Binnen CmK4 ontwikkelen we kennis in Professionele Leergemeenschappen (PLG's). Daarnaast nemen we deel aan landelijke netwerken zodat we het werkveld kunnen voorzien met kennis in relatie tot haar ontwikkelwensen. (Zie *Kennisontwikkeling*, voor een toelichting op de PLG's.)

Activiteiten en uitvoering

Met onderstaande activiteiten werken we aan de bovenstaande ambities en doelen.

Op lokaal niveau:

- scholen nemen professionaliseringsaanbod af voor schoolteams of individuele leerkrachten;
- ervaren scholen zorgen voor professionalisering van hun ICC'er door deelname aan lokale en/of regionale netwerken;
- intermediairs inventariseren ontwikkelwensen bij leraren, ICC'ers, cultuurprofessionals en directies en zorgen voor passend professionaliseringsaanbod;
- intermediairs begeleiden de samenwerking rondom professionalisering van scholen en hun culturele omgeving;
- intermediairs professionaliseren zich ten aanzien van hun eigen ontwikkelwens en de uitdagingen van CmK4, bijvoorbeeld in PLG's.

Op provinciaal niveau:

- Kunstloc Brabant stimuleert scholen zich te professionaliseren in co-creatie met hun culturele omgeving;
- Kunstloc Brabant organiseert trainingen voor certificering van Cultuur Coördinatoren in het VO;
- Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant onder-

steunen trainers bij het aanpassen van het bovenlokaal aanbod voor scholen;

- Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant inventariseren ontwikkelvragen in het werkveld en in de eigen organisatie en ontwikkelen indien nodig nieuw professionaliseringsaanbod dat daarbij past.

Resultaten

Deze activiteiten leiden ertoe dat vanaf 2028:

- het scholingsaanbod voor *scholen* beter aansluit bij hun ontwikkelwensen en actuele onderwijsontwikkelingen;
- *scholen* deskundiger zijn, in lijn met hun ambities, bijvoorbeeld op het vlak van vakoverstijgend werken, de nieuwe kerndoelen, burgerschap en persoonsvorming;
- er meer samenwerking is tussen *scholen* en hun *culturele omgeving*;
- het scholingsaanbod voor *cultuurprofessionals* breder is en beter is afgestemd op onderwijsontwikkelingen;
- *intermediairs* en *provinciale instellingen* samen met het werkveld kennis kunnen ontwikkelen rondom actuele ontwikkelingen en uitdagingen binnen cultuureducatie.

RISICOANALYSE

Welke externe factoren kunnen van invloed zijn op onze plannen? We formuleren enkele risico's.

Vertraging landelijke curriculumherziening

We vinden het belangrijk om een gemeenschap-pelijke taal (door) te ontwikkelen die aansluit op landelijk beleid. Voor deze ontwikkelingen zijn we deels afhankelijk van politieke besluitvorming. Als het voorstel vertraging oploopt, heeft dat

consequenties voor onze planning. Gezien onze contacten met het landelijke netwerk signaleren we dit waarschijnlijk op tijd.

Gemeentelijk beleid

Gemeentelijk beleid speelt een grote rol bij het toegankelijk maken en borgen van cultuureducatie. Dit valt buiten onze invloedssfeer. Het gaat hierbij in het bijzonder over de aanwezigheid van vervoer naar culturele activiteiten. Ook maken we ons zorgen over de brede beweging naar buiten-schoolse (of naschoolse) cultuureducatie in gemeenten. Cultuur wordt zo toegankelijker voor moeilijk bereikbare groepen. Dat is een positieve ontwikkeling, maar aan de andere kant bestaat het risico dat er nog enkel buitenschools aanbod is of dat regelingen met elkaar gaan 'concurreren', in plaats van elkaar versterken.

Oplopende werkdruk

Door verschillende factoren – zoals veranderingen in onderwijsbeleid, grotere klassen of een tekort aan leraren – neemt de werkdruk van onderwijspersoneel toe. Daardoor is er een toenemende focus op basisvaardigheden zoals taal en rekenen. Als leraren overbelast zijn, leidt dit mogelijk tot minder tijd en middelen voor cultuureducatie. Bovendien werken zij dan misschien eerder aanbodgericht dan vraaggericht en maken ze minder gebruik van professionalisering. De kwaliteit en samenhang van cultuureducatie komt dan ook onder druk te staan.

Stijgende kosten

De prijzen van activiteiten (personeel, producten, diensten) nemen de komende vier jaar toe door inflatie. Stijgende kosten beïnvloeden de resultaten mogelijk negatief, omdat we dan minder activiteiten kunnen uitvoeren.

3

SAMENWERKING EN KENNIS- ONTWIKKELING

Samenwerking en kennisontwikkeling zijn in Noord-Brabant nauw met elkaar verbonden. Vanuit een gelijkwaardig partnerschap behalen we onze gezamenlijke doelen. In Noord-Brabant zijn de lijnen kort: we weten elkaar te vinden, wisselen ideeën en kennis uit en werken vanuit dezelfde 'drive'. Zo creëren we synergie en versterken we elkaar. Hoe houden we dit de komende periode in stand en ontwikkelen we dit verder? Daarover gaat dit hoofdstuk.

SAMENWERKINGS- VERBANDEN

Binnen CmK4 zijn er verschillende samenwerkingsverbanden. Een stuurgroep bewaakt het proces, kennisontwikkeling gebeurt bovenlokaal in PLG's en mensen en organisaties met eenzelfde rol zijn lokaal of regionaal met elkaar verbonden. Zo zijn er regionale netwerken van intermediairs en lokale netwerken van cultuurcoördinatoren of bestuurders en beleidsmakers. Daarnaast vindt er samenwerking plaats met de andere penvoerders in Brabant.

Penvoerder CmK4

Kunstloc Brabant voert de administratieve penvoering uit. Dit omvat:

- het opstellen en bewaken van de begroting;
- het initiëren van monitoring op provinciaal niveau;
- het indienen van de verantwoording.

Stuurgroep CmK4

De stuurgroep bewaakt het proces op hoofdlijnen: verloopt alles volgens plan, moeten we bijsturen? Hoe gaat het met de ambities, de financiën en de samenwerking? De stuurgroep komt drie keer per jaar bijeen en bestaat uit een vaste groep partners. Daarnaast worden bij ieder overleg twee kleine of middelgrote gemeenten uitgenodigd om aan te sluiten. Voorzitter van de stuurgroep is Kunstloc Brabant. De vaste partners zijn:

- Helmond: Cultuurcontact
- Oss: Muzelinck
- Roosendaal: CultuurCompaan
- Land van Cuijk: Kunstencentrum Land van Cuijk
- Erfgoed Brabant
- Kunstloc Brabant

De steden Eindhoven, Breda, Tilburg en 's-Hertogenbosch dienen voor CmK4 een eigen aanvraag in. Wel maakten we met hen afspraken om samen te werken aan inhoudelijke onderwerpen binnen de PLG's en de monitoring.

Samenwerking hbo

Door investering in eerdere CmK-periodes werken we intensief samen met het hbo, met name met Fontys (Fontys Academy of the Arts, Fontys Pedagogiek, Fontys Lerarenopleiding Tilburg en Fontys Hogeschool Kind & Educatie). Samen ontwikkelen we kennis- en professionaliseringsaanbod voor het werkveld in het kader van Leven Lang Ontwikkelen (LLO) en nemen we aankomende leraren hierin mee.

Overige partijen

In afstemming met intermediairs betrekken we overige partijen — zoals schoolbesturen en gemeenten — bij het borgen van cultuureducatie. We sluiten aan bij bestaande overleggen of nodigen hen uit voor bijeenkomsten. Los van CmK4 speelt het betrekken van deze stakeholders een rol in de jaarlijkse werkplannen van Kunstloc Brabant (impactstrategie).

KENNISONTWIKKELING

Professionele Leergemeenschappen

In Professionele Leergemeenschappen werken we aan actuele vraagstukken uit de praktijk, voor én met het werkveld. Deelnemers aan een leergemeenschap onderzoeken een onderwerp en vertalen dit naar de onderwijspraktijk. De leergemeenschappen zijn een afspiegeling van het werkveld, aangevuld met experts uit andere domeinen. De opbrengsten van de leergemeenschappen, waarbij je kunt denken aan trainingen, pilot-activiteiten of instrumenten, worden gedeeld met het werkveld.

Vanuit meerdere werksessies zijn door het werkveld de volgende onderwerpen geagendeerd:

Professionele Leergemeenschappen 2025–2026

- Actualisatie kerndoelen (de curriculumherziening)
- Het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen
- Meerstemmigheid in het aanbod
- (Voortgezet) speciaal onderwijs
- Mbo

We kiezen voor de leergemeenschappen telkens onderwerpen voor anderhalf tot twee jaar zodat we de ruimte hebben aan te sluiten bij nieuwe ontwikkelingen. In aanloop naar het derde jaar van CmK4 bepalen we de volgende thema's. Denk bijvoorbeeld aan 'Verbinding binnen- en buitenschools aanbod' of 'Digitale transformatie.'

Tijdens de werksessies bleek ook dat het werkveld zoekt naar manieren om de waarde van cultuureducatie beter zichtbaar te maken bij gemeenten of schoolbesturen. Kunstloc Brabant zet vanuit haar reguliere dienstverlening (buiten CmK) daarom extra in op trainingen rondom lobby/zichtbaarheid en het visueel en toegankelijk maken van relevante kennis en voorbeeldprojecten. Denk hierbij aan onder meer filmpjes, websites, publicaties en artikelen via bestaande communicatiekanalen en die van het werkveld. Over dit onderwerp starten we vooralsnog geen activiteiten in het kader van CmK4.

Kennisdelingsbijeenkomsten

Kunstloc Brabant en gemeentelijke partners organiseren netwerk- en/of kennisbijeenkomsten. Dat zijn in ieder geval:

- NICE-café's (Netwerk Intermediairs Cultuureducatie)
- Netwerk intermediairs voortgezet onderwijs
- Regionetwerken intermediairs
- Lokale/provinciale bijeenkomsten voor ICC'ers, schoolbesturen of cultuurprofessionals

4

MONITORING EN EVALUATIE

In de afgelopen periode is de monitor CmK doorontwikkeld. Onderzoeksbureau het PON & Telos bracht hiervoor verschillende onderzoeken bij elkaar. Data uit verschillende bronnen (zoals Evi, de verankeringsmaat, groepsgesprekken en vragenlijsten) combineerden we tot één groot onderzoek vanuit de samenwerking CmK3 BrabantStad.

Ook in CmK4 voeren we zo'n Brabantbrede monitor uit om de voortgang van cultuureducatie over meerdere beleidsperiodes inzichtelijk te maken. De afgelopen periode combineerden we voor de monitor met name bestaande onderzoeken. In de CmK4-periode ontwikkelen we de monitor inhoudelijk verder. Concreet levert dat op:

- een breed beeld van de stand van zaken van cultuureducatie in Brabant en de mate waarin scholen cultuureducatie hebben verankerd in hun curriculum;
- ruimte in de monitor voor kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Zo maken we de impact van de activiteiten en de betekenis hiervan voor de culturele ontwikkeling van de leerling zichtbaar voor het werkveld;
- reflectie bij alle betrokken partijen (scholen, culturele instellingen, intermediairs, penvoerder). Met de monitor houden ze zelf een vinger aan de pols in het CmK-project en sturen ze waar nodig bij;

- een slimme en effectieve manier om te voldoen aan onze verplichtingen voor verantwoording. We belasten scholen en culturele instellingen hierdoor zo min mogelijk;
- een systeem voor monitoring dat we ook na CmK4 kunnen blijven gebruiken;
- een interessant meetinstrument voor de overige penvoerders in Brabant. Als zij bij de monitor aansluiten, krijgen we een goed beeld van de stand van zaken van cultuureducatie in de hele provincie.

Aparte aandacht besteden we aan Evi, het instrument voor zelfevaluatie. Gedurende CmK3 bleek de combinatie van Evi en monitoring nuttig. Wel moeten we deze combinatie nog verder uitwerken. Daarom zetten we ons tijdens de CmK4-periode in voor verdere doorontwikkeling en implementatie van dit instrument in het onderwijs, waarbij er naast het gebruik van Evi als zelfevaluatie- en monitoringsinstrument ook aandacht is voor Evi als gesprekinstrument tussen de school en de intermediair.

WERKWIJZE

Startpunt van de monitor zijn de doelstellingen in deze aanvraag. We stellen een meetplan op, met voor iedere doelstelling een indicator. Hiermee meten we de voortgang van de doelstelling. Daarbij kijken we naar:

- Wordt de doelstelling lokaal of bovenlokaal uitgevoerd?
- Met welke activiteiten werken we aan de doelstelling?
- Welke doelgroepen zijn hierbij betrokken en wat is de omvang hiervan?
- Gaat het om een beoogd effect op lange of korte termijn?

Op basis van bovenstaande vragen beoordelen we welk meetinstrument de indicator het best in beeld brengt.

De meetmethodes zijn:

- a. bereikcijfers: aantal scholen en leerlingen
- b. uitzetten van vragenlijsten
- c. analyse Evi-rapporten
- d. beschrijving van (boven)lokale processen en wie hierbij betrokken zijn
- e. voortgangsgesprekken
- f. een combinatie van bovenstaande methodes

De monitor draagt bij aan reflectie bij betrokken partijen. Dat weegt voor ons zwaar mee in de selectie van meetmethodes. Ook moeten de meetmethodes inzichtelijk maken wat de impact is van de ondernomen activiteiten en wat de betekenis hiervan is voor de culturele ontwikkeling van de leerling.

PLANNING MONITORING

1. De lokale doelstellingen monitoren we doorlopend. Dat doen we als volgt:

- a. doordat scholen de culturele ontwikkeling van leerlingen zichtbaar maken;
- b. door voortgangsgesprekken van intermediairs met scholen;
- c. door voortgangsgesprekken in regionetwerken tussen intermediairs en regioadviseur Kunstloc Brabant;
- d. door voortgangsgesprekken individuele gemeentes en Kunstloc Brabant;
- e. door reflectie van de stuurgroep op lokale uitvoering.

2. Ook de bovenlokale doelstellingen monitoren we doorlopend. Dat doen we als volgt:

- a. door reflectie van leergemeenschappen op ontwikkeling bovenlokale thema's;
- b. door reflectie van de stuurgroep op bovenlokale uitvoering.

3. Jaarlijkse verantwoording voor het Fonds voor Cultuurparticipatie:

- a. financieel;
- b. Aantal scholen, leerkrachten, culturele instellingen;
- c. reflectie op de prestatieafspraken.

4. In de jaren 2026 en 2028:

- a. inhoudelijke verantwoording met een verslag (reflectie op de resultaten);
- b. monitor onderzoek (resultaten — opvattingen — effecten) onder scholen, culturele instellingen, intermediairs, gemeenten, leergemeenschappen, stuurgroep, penvoerder;
- c. analyse Evi-rapporten.

5

PLANNING

Hieronder volgt een planning van de voornaamste activiteiten uit deze aanvraag. Wanneer we door onvoorziene omstandigheden van dit schema moeten afwijken, communiceren we hier tijdig over met het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Curriculumvernieuwing & borging

ACTIVITEITEN PROVINCIAAL	2025	2026	2027	2028
Kunstloc Brabant neemt deel aan landelijke bijeenkomsten curriculumvernieuwing en scherpt de gezamenlijke taal hierop aan.	X	X		
Kunstloc Brabant faciliteert twee Professionele Leergemeenschappen: 'Actualisatie kerndoelen', en 'Het volgen van de culturele ontwikkeling van leerlingen'.	X	X		
Kunstloc Brabant faciliteert (nieuwe) Professionele Leergemeenschappen rondom een actueel thema.			X	X

ACTIVITEITEN LOKAAL	2025	2026	2027	2028
Scholen en intermediairs werken aan de borging van cultuureducatie, samen met de culturele omgeving.	X	X	X	X
Intermediairs faciliteren lokale netwerken en organiseren kennisdeling.	X	X	X	X
Scholen kiezen een manier om de culturele ontwikkeling van leerlingen zichtbaar te maken.			X	X

Toegang tot cultuur

ACTIVITEITEN PROVINCIAAL EN LOKAAL	2025	2026	2027	2028
Het netwerk cultuurprofessionals wordt uitgebreid met diverse perspectieven.	X	X	X	X
Kunstloc Brabant faciliteert drie Professionele Leergemeenschappen 'meerstemmigheid in het aanbod', 'speciaal (voortgezet) onderwijs' en 'mbo.'	X	X		
Kunstloc Brabant faciliteert twee nieuwe Professionele Leergemeenschappen rondom actuele thema's.			X	X

Professionalisering

ACTIVITEITEN PROVINCIAAL	2025	2026	2027	2028
Kunstloc Brabant organiseert trainingen voor certificering van Cultuur Coördinatoren in het VO.	X	X	X	X
Kunstloc Brabant inventariseert ontwikkelvragen binnen het werkveld en de eigen organisatie en ontwikkelt indien nodig nieuw professionaliseringsaanbod dat daarbij past.	X	X	X	X
Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant ondersteunen trainers bij het aanpassen van het aanbod voor scholen.	X	X	X	X
Kunstloc Brabant stimuleert scholen zich te professionaliseren in co-creatie met hun culturele omgeving.	X	X	X	X

ACTIVITEITEN LOKAAL	2025	2026	2027	2028
Intermediairs inventariseren ontwikkelwensen bij leraren, ICC'ers, cultuurprofessionals en directies en zorgen voor passend professionaliseringsaanbod.	X	X	X	X
Intermediairs begeleiden co-creatie rondom professionalisering van scholen en hun culturele omgeving.	X	X	X	X

6

BEGROTING

In de bijlage van deze aanvraag is een uitgewerkte begroting opgenomen.

foto Ben Nienhuis

foto Ben Nienhuis

COLOFON

Het team Cultuureducatie van Kunstloc Brabant schreef de aanvraag voor CmK4

Anke Koenraadt, Esther Leenders, Jitske Steenaart, Josephine Voets (teamleider), Kesha Felipa, Marjon Brouwers-Brouwer, Masha Meegdes-De Brouwer, Monique Koolen.

Redactie door

Iris van den Boezem

Ontwerp & vormgeving

Tessa Hofman — Studio TweeKlank

Illustratie omslag

Jill Heesbeen

Met beleidsmatige ondersteuning van

Inge Verdonshot en Lieke Hoefs — Provincie Noord-Brabant

Met dank aan overige collega's en betrokkenen uit het werkveld die hebben meegedacht tijdens diverse werksessies en bijeenkomsten

Amy Roovers, Angelique Alma, Annemarie Bastiaanssen, Annemiek Klijn, Annette Truijens, Anouck Storms, Astrid Radoes, Britte van Dalen, Cécile Cooijmans, Chris Houtzager, Christel Gruijters, Claudia de Groen, Debbie Verschuren, Dennis Spanjers, Dieuwertje Vorstenbosch, Dorian Verkuijlen, Dorien Verschuren, Eefje van Boxtel, Eileen Beneken, Erika van de Kerkhof, Florain Verheijen, Gerda Fransman, Gerry Roche, Harm Hofmans, Henri Elbers, Ilja Tindemans, Ilona van den Koedijk, Ilonka de Ridder, Imke Donkers, Ineke Frijters, Inge Sprangers, Jeffrey Quartel, Josefina Meijer, Katja Brooijmans, Kirsten Smeenk, Leonie Oomen, Linda Bax, Lyke de Jonge, Maaïke van den Brule, Marieke Keser, Marieke van Leijenhorst, Marieke Scharroo, Marijke Elissen, Marijke Liefing, Marika Taborsky, Marvin Corneille, Maud Bushoff-van de Weem, Mieke Chatrou, Mirte Oostrom, Nadine Koster, Nahid Bousslaham, Nelleke van Aken, Nicole Hanengraaf, Otine van Erp, Ralph Zijlemans, Remko Boesveld, Rene van de Lustgraaf, Rita Reijnders, Robin Brugman, Rolf Vonk, San Vermaas, Sander Caris, Stefanie Bolsius, Stefanie Kreike, Suzanne Slachmuylders, Suzanne Vreeburg, Tera Uijtewilligen, Vicky Remijn, Wendy Goossens, Zorynda Janssen.

Deze aanvraag kwam tot stand in samenwerking met 52 Noord-Brabantse gemeentes, inclusief de stuurgroep CmK4.

THE CLUB

